

مجمع تشخیص و مستشارات
جمهوری اسلامی ایران

- ۳۱ -

نگاهی نو به « سیرت در نهج البلاغه »

پیرامون معرفی منابع و مآخذ «سیرت در نهج البلاغه»
علامه شهید مرتضی مطهری

جلد اول

زیر نظر

حجه الاسلام والمسلمین حسین ابراهیمی

پژوهشگر: دکتر سید فرج الله موسوی

موسوی، فرج الله.

نگاهی نوبه سیری در نهج البلاغه: پیرامون معرفی منابع و مآخذ سیری در نهج البلاغه علامه شهید مرتضی مطهری
پژوهشگر سید فرج الله موسوی: زیر نظر حسین ابراهیمی. - قم: مؤسسه فرهنگی ثقلین، ۱۳۸۴.

ج. - (مؤسسه فرهنگی ثقلین؛ ۳۱)

ISBN 964-94842-7-2

(ج. ۱)

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه.

۱. مطهری، مرتضی، ۱۲۹۹ - ۱۳۵۸. سیری در نهج البلاغه - مآخذ. ۲. مطهری، مرتضی، ۱۲۹۹ - ۱۳۵۸.

سیری در نهج البلاغه - نقد و تفسیر. ۳. علی بن ابی طالب علیه السلام، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق.

نهج البلاغه - نقد و تفسیر.

الف. ابراهیمی، حسین، ب. مطهری، مرتضی، ۱۲۹۹ - ۱۳۵۸. سیری در نهج البلاغه. ج. عنوان.

د. عنوان: پیرامون معرفی منابع و مآخذ سیری در نهج البلاغه علامه شهید مرتضی مطهری.

ه. عنوان: سیری در نهج البلاغه

۲۹۷/۹۵۱۵

BP ۳۸/۰۸/م ۶ ۹۰۸۵

◻ نگاهی نوبه «سیری در نهج البلاغه» ◻

ناشر: مؤسسه فرهنگی ثقلین

پژوهشگر: دکتر سید فرج الله موسوی

صفحه بندی و ناظر چاپ: عباس رحیمی

لیتوگرافی و چاپ: نینوا

قطع: وزیری - ۶۰۶ صفحه

تیراژ: چاپ اول - ۵۰۰ نسخه

تاریخ: مردادماه ۱۳۸۴

◻ ◻ ◻

نشانی:

دفتر مرکزی: تهران - تهرانپارس - بین فلکه دوم و سوم - خیابان ۱۸۲ غربی - پلاک ۶

تلفن ۷۷۷۰۲۳۱۲ - دورنویس ۷۷۸۸۱۴۵۲

مرکز انتشارات: قم - خیابان انقلاب - چهارراه سجاده - کوچه شماره ۳۳ - پلاک ۱۳

تلفن ۷۷۳۴۴۶۷ - دورنویس ۷۷۳۲۸۶۴

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

شماره شابک ۹۶۴-۹۴۸۴۲-۷-۲

فهرست مطالب

۲۳	 کلمه نخست
۲۵	 مقدمه ناشر
گفتار اول: توحید در نهج البلاغه	
۲۹	 متن
۲۹	 توحید و معرفت
۳۱	 شرح
۳۱	 آموزه‌های خطبه (۱) در مورد توحید
۳۳	 آموزه‌های خطبه (۲) در مورد توحید
۳۴	 آموزه‌های خطبه (۴۹) در مورد توحید
۳۵	 آموزه‌های خطبه (۶۴) در مورد توحید
۳۷	 آموزه‌های خطبه (۸۲) در مورد توحید
۳۸	 آموزه‌های خطبه (۸۹) در مورد توحید
۳۸	 آموزه‌های خطبه (۹۰) در مورد توحید
۴۵	 آموزه‌های خطبه (۹۳) در مورد توحید
۴۵	 آموزه‌های خطبه (۹۶) در مورد توحید
۴۶	 آموزه‌های خطبه (۱۰۹) در مورد توحید
۴۸	 آموزه‌های خطبه (۱۳۳) در مورد توحید
۴۹	 آموزه‌های خطبه (۱۶۳) در مورد توحید
۵۳	 آموزه‌های خطبه (۱۷۹) در مورد توحید
۵۳	 آموزه‌های خطبه (۱۸۲) در مورد توحید
۵۶	 آموزه‌های خطبه (۱۸۳) در مورد توحید
۵۷	 آموزه‌های کلمات قصار شماره (۱۲۹)، (۱۸۴)، (۲۵۰) در مورد توحید

گفتار دوم: سلوک و عبادت در نهج البلاغه

متن.....	۶۱
عبادت در اسلام.....	۶۱
درجات عبادت‌ها.....	۶۲
تلقی نهج البلاغه از عبادت.....	۶۳
عبادت آزادگان.....	۶۴
یاد حق.....	۶۵
حالات و مقامات.....	۶۵
شب مردان خدا.....	۶۶
شرح.....	۶۷
مفهوم عبادت در قرآن.....	۶۷
تعریف اول.....	۶۷
تعریف دوم عبادت.....	۶۹
تعریف سوم عبادت.....	۷۰
علی علیه السلام اسوه عبادت و عبودیت.....	۷۱
رهبانی به بهشت عبادت از دیدگاه قرآن.....	۷۲
ترسیم چهره عبادت و عباد در نهج البلاغه.....	۷۳
شب زنده داری‌ها.....	۷۴
واردات قلبی.....	۷۵
گناه‌زدایی به وسیله عبادت.....	۷۷
راز و نیاز شخصی و عبادات علی علیه السلام	۷۸
گزیده‌ای از سخنرانی امام موسی صدر در رابطه با عبادت.....	۷۹
درمان اخلاقی.....	۸۱
انس و لذت.....	۸۱
خطبه ۸۵.....	۸۲
خطبه ۱۹۱.....	۸۵
خطبه ۱۹۷.....	۸۶
خطبه ۲۱۸.....	۸۷
خطبه ۲۲۵.....	۸۷
حکمت ۱۴۷.....	۸۸

گفتار سوم: ذات و صفات خداوندی از دیدگاه نهج البلاغه

متن.....	۹۱
ذات حق.....	۹۱
وحدت حق، وحدت عددی نیست.....	۹۳
اولیت و آخریت و ظاهریت و باطنیت حق.....	۹۵
شرح.....	۹۸
اسماء و صفات الهی از لحاظ علم کلام و اصول عقاید دینی و فلسفه اسلامی.....	۹۸
آیا اسماء الله توقیفیه است یا قیاسیه؟.....	۱۰۳
ذکر چند نکته دیگر درباره صفات الهی.....	۱۱۲
عقاید برخی از علماء اهل سنت درباره بعضی از اسماء و صفات.....	۱۱۴

گفتار چهارم: نهج البلاغه و اندیشه های کلامی

متن.....	۱۱۹
نهج البلاغه و اندیشه های کلامی.....	۱۱۹
نهج البلاغه و اندیشه های فلسفی.....	۱۲۱
نهج البلاغه و اندیشه های فلسفی غرب.....	۱۲۴
شرح.....	۱۲۴
بلاغت کلامی علی علیه السلام	۱۲۴
حقانیت علی علیه السلام	۱۲۵
فصاحت سخن علی علیه السلام	۱۲۶
ذات حق (خدا).....	۱۲۷
وحدانیت حق خدا.....	۱۲۸
وحدت حقه حقیقه.....	۱۲۹
انتساب نهج البلاغه به علی علیه السلام	۱۳۰
ارزش حکومت و عدالت نزد علی علیه السلام	۱۳۰
کج اندیشی خوارج.....	۱۳۱
حق مردم بر مردم.....	۱۳۳
حق مردم بر حکومت و حق حکومت بر مردم.....	۱۳۴

۱۳۵	ارزش عدالت در نزد علی علیه السلام
۱۳۶	فرق عدالت و جود.....
۱۳۶	اهمیت عدالت.....
۱۳۸	مصمم بودن علی علیه السلام در اجرای عدالت.....
۱۴۰	منطق علی علیه السلام
۱۴۱	تقوا.....
۱۴۱	تقوا چیست؟.....
۱۴۲	تقوا کشتی نجات.....
۱۴۳	زهد و پارسایی.....
۱۴۴	عبادت در نهج البلاغه.....
۱۴۵	احقیق و اولویت علی علیه السلام
۱۴۷	دنیا و دنیا پرستی.....
۱۴۷	دیدگاه انسان ها به دنیا متفاوت است.....
۱۴۹	قیاس آخر.....

گفتار پنجم: حکومت در اسلام و رابطه متقابل از دیدگاه نهج البلاغه

۱۵۳	متن.....
۱۵۳	نهج البلاغه و مسأله حکومت.....
۱۵۴	ارزش و اعتبار.....
۱۶۰	توان تماشایی صحنه های بی عدالتی بود.....
۱۶۱	عدالت نباید فدای مصلحت بشود.....
۱۶۲	شرح.....
۱۶۲	تعریف حکومت و دولت.....
۱۶۲	حقوق مردم بر حکومت.....
۱۶۴	انتخاب حکومت و حاکم.....
۱۶۵	مساوات.....
۱۶۶	عدالت و حمایت از طبقه مستضعف.....
۱۶۶	حقوق حکومت بر مردم.....

۱۶۷		مشروعیت الهی حکومت دینی
۱۶۷		وفاداری به بیعت
۱۶۷		اهداف حکومت در نهج البلاغه

گفتار ششم: ویژگی‌های حاکمان در نهج البلاغه

۱۷۳		متن
۱۷۸		شرح
۱۸۲		معیار حکومت مطلوب
۱۸۵		خصوصیات رهبر از دیدگاه اسلام
۱۸۹		بیاناتی از امام خمینی ره

گفتار هفتم: حاکمان در نهج البلاغه

۱۹۳		شرح
۱۹۳		راه ولایت
۱۹۶		حاکم جامعه اسلامی باید مسلمان و مؤمن باشد
۱۹۶		رئیس حکومت جامعه اسلامی باید عادل باشد
۱۹۸		رئیس حکومت مسلمین باید توانایی و حسن تدبیر داشته باشد
۲۰۱		نامه شماره ۴
۲۰۱		نامه شماره ۵
۲۰۲		نامه شماره ۲۶
۲۰۴		نامه شماره ۴۷
۲۰۶		قیام مرد مدنی

گفتار هشتم: ارزش عدالت در نهج البلاغه

۲۱۱		متن
۲۱۱		ارزش عدالت
۲۱۱		شرح
۲۱۱		معنی و مفهوم عدل

۲۱۳	 اهمیت عدالت در روایات
۲۱۴	 دنیاپرستی
۲۱۵	 عدالت نسبت به کفار و دشمنان
۲۱۵	 میانه‌روی در عبادت
۲۱۶	 عدالت در احکام جهاد
۲۱۶	 عدالت در ستایش و انتقاد
۲۱۷	 عدالت در اظهار محبت
۲۱۷	 عدالت در مخارج زندگی
۲۱۷	 عدالت در محیط خانه
۲۱۸	 عدالت در برنامه روزانه
۲۱۸	 عدالت در کار و اقتصاد
۲۱۹	 عدالت در توزیع
۲۱۹	 عدالت در بهره‌گیری و مصرف
۲۲۰	 پیروی از رهبران الهی
۲۲۰	 ولایت فقیه پشتوانه عدالت اجتماعی
۲۲۱	 مصادره اموال نامشروع
۲۲۲	 عدالت حتی در کارهای کوچک
۲۲۲	 عدالت در میان تمام اقوام و ملت‌ها
۲۲۲	 عدالت و پرهیز از رابطه‌بازی
۲۲۳	 عدالت نه تطمیع و باج دادن
۲۲۳	 عدالت در رفتار با نزدیکان
۲۲۴	 عدالت و برابری میان طرفداران
۲۲۴	 عدالت در تقسیم یک نان
۲۲۴	 هشدار امام به عمر
۲۲۵	 عدالت در رفتار مسؤولان و مدیران
۲۲۶	 عدالت و پرهیز از شخصیت‌زدگی
۲۲۶	 عدالت در قضاوت
۲۲۶	 احادیث عدل از دیدگاه امیرالمؤمنین علی علیه السلام

گفتار نهم: انتقاد از خلفا در نهج البلاغه

۲۳۱	متن.....
۲۳۲	ابوبکر.....
۲۳۳	عُمَر.....
۲۳۵	شرح.....
۲۳۶	پند و هشدار به معاویه.....
۲۳۶	معیار امامت (اعتقادی معنوی).....
۲۳۹	شکوه از ابابکر و غضب خلافت.....
۲۳۹	بازی ابابکر با خلافت.....
۲۳۹	شکوه از عمر و ماجرای خلافت.....
۲۴۰	شکوه از عمر.....
۲۴۰	شکوه از خلافت عثمان.....
۲۴۱	عوامل و علل غضب خلافت.....
۲۴۷	فلسفه سکوت.....
۲۴۸	هشدار به عثمان.....
۲۴۹	نکوهش از موضع‌گیری ناروای عثمان.....
۲۵۰	ضرورت جهاد با شامیان.....

گفتار دهم: رابطه عاطفی امیرالمؤمنان با فرزندان در نهج البلاغه

۲۵۵	شرح.....
۲۵۵	تقسیم‌بندی وصیت امام.....
۲۵۶	(۱) نگرانی‌های یک پدر.....
۲۵۹	(۲) رابطه معنوی استاد و دانشجو.....
۲۶۱	(۳) رابطه عاطفی پدر و پسر.....
۲۶۵	(۴) رابطه امام و جانشین.....

گفتار یازدهم: نحوه برخورد امیرالمؤمنان با فرزندان در نهج البلاغه

- ۲۶۹ شرح
- ۲۷۶ از امام علی علیه السلام به پسرش حسن علیه السلام

گفتار دوازدهم: سیره پیشوایان در رفتار با همسران در نهج البلاغه

- ۲۸۱ شرح
- ۲۸۱ احترام به همسر
- ۲۸۴ یاری همسر
- ۲۸۶ پرستاری از همسر
- ۲۸۸ توجه به خواست همسر
- ۲۸۹ آراستگی خویش برای همسر و زیبایی از دیدگاه علی علیه السلام
- ۲۹۱ گذشت از لغزش‌های همسر

گفتار سیزدهم: صله ارحام از منظر امیرالمؤمنان در نهج البلاغه

- ۲۹۵ شرح
- ۲۹۶ معنی صله چیست؟
- ۲۹۶ چه افرادی رحم محسوب می‌شوند؟
- ۳۰۱ شکایت حضرت علی علیه السلام از عدم رعایت صله رحم
- ۳۰۶ ثواب صله رحم
- ۳۰۷ رحم فقیر و غنی فرقی ندارد
- ۳۰۷ بیان شهید ثانی در مراتب صله رحم
- ۳۸۰ قطع قاطع رحم هم حرام است
- ۳۸۰ کفر هم سبب برای قطع رحم نیست
- ۳۸۰ اگر دشمنی نکند صله واجب است
- ۳۰۹ سفر کردن برای صله رحم
- ۳۱۱ صله رحم از چند جهت شایان توجه است

گفتار چهاردهم: فلسفه سکوت امیرالمؤمنان در نهج البلاغه

۳۱۵	متن.....
۳۱۶	اتحاد اسلامی.....
۳۲۰	دو موقف ممتاز.....
۳۲۱	شرح.....
۳۲۱	واقعه غدیر.....
۳۲۴	درگذشت پیامبر ﷺ.....
۳۲۶	نص و وصیت.....
۳۲۷	لیاقت و فضیلت.....
۳۲۸	قرباب و نسب.....
۳۲۸	نحوه بیعت با علی ﷺ.....
۳۳۰	اقدامات امیرالمؤمنین ﷺ در مقابل غصب خلافت.....
۳۳۲	مسأله سکوت و مدارای آن حضرت و فلسفه سکوت ایشان.....
۳۳۳	اتحاد اسلامی.....

گفتار پانزدهم: نقش ماهرانه معاویه در قتل عثمان
(افشاگری حضرت علی ﷺ و تاریخ)

۳۴۳	متن.....
۳۴۴	نقش ماهرانه معاویه در قتل عثمان.....
۳۴۹	شرح.....
۳۵۰	شخصیت معاویه.....
۳۵۱	عثمان و معاویه.....
۳۵۲	عوامل شورش علیه عثمان.....
۳۵۲	شورش تمامی مسلمانان و شرکت صحابه در اعتراض و قتل عثمان.....
۳۵۴	علی ﷺ برای عثمان آب می فرستد.....
۳۵۵	نامه عثمان به اهل شهرها و کمک خواهی از آن‌ها.....
۳۵۸	داستان قتل عثمان.....

۳۶۰	افشاگری‌های حضرت علی علیه السلام و تاریخ
۳۶۱	نامه حضرت برای احضار معاویه
۳۶۳	افشاگری حضرت در مورد عدم دخالت در قتل عثمان
۳۶۴	سخنان حضرت در مورد قتل عثمان
۳۶۶	دفاع حضرت از عثمان
۳۶۸	فرمایشات حضرت در مورد چگونگی قتل عثمان در نامه‌ای به اهالی کوفه
۳۷۰	حکم خداوند در مورد مستبدان
۳۷۲	عوامل قتل عثمان
۳۷۳	موعظه‌های پراکنده امیرالمؤمنین علی علیه السلام
۳۷۴	متن نامه معاویه به حضرت امیر علیه السلام

گفتار شانزدهم: زندگی عارفانه علی علیه السلام در نهج البلاغه

۳۷۹	شرح
۳۸۰	حیات و علم (رابطه حیات، اندیشه و انگیزه)
۳۸۰	تقسیم علم به حصوی و حضوری
۳۸۱	ادراک حضوری روح و تبیین حصولی آن
۳۸۲	میزان سنجش معلوم حسی
۳۸۳	مراتب معرفت
۳۸۳	جهاد اکبر و هجرت کبرای عارف
۳۸۵	محدودیت عقل در ارزیابی معارف
۳۸۵	رهاورد برین علم حضوری
۳۸۶	جهانبینی عارفانه امام علی علیه السلام (علم شهودی به کتاب تدوینی و تکوینی الهی)
۳۸۷	مشاهده کتاب ابرار
۳۸۸	شهود قیامت
۳۸۸	همسانی پیامبر صلی الله علیه و آله و علی علیه السلام در شهود عرفانی
۳۸۹	علم شهودی امیرالمؤمنان علیه السلام از زبان خویش (قرآن ناطق و وحی ممثل)

گفتار هفدهم: حکمت و موعظه در نهج البلاغه

۳۹۳	متن
۳۹۳	موعظ بی نظیر
۳۹۳	مقایسه با سایر موعظ
۳۹۵	موعظه و حکمت
۳۹۶	موعظه و خطابه
۳۹۸	عمده ترین بخش های نهج البلاغه
۳۹۸	عناصر موعظه ای نهج البلاغه
۳۹۹	با منطق علی آشنا شویم
۳۹۹	تقوا
۴۰۳	شرح
۴۰۳	حکمت چیست؟
۴۰۵	حکمت لقمان در قرآن
۴۰۵	حکمت از دید علی علیه السلام
۴۰۵	مفاتیح حکمت
۴۰۶	مادر فضایل
۴۰۶	مادر حکمت
۴۰۶	رابطه حکمت و ایمان
۴۰۷	حد حکمت
۴۰۷	حکیم کیست؟
۴۰۸	فراگیری حکمت
۴۰۸	گمشده مؤمن
۴۰۸	ارزش انسان
۴۰۹	قرآن کریم
۴۰۹	حکمت آفرینش
۴۱۰	حکمت در طبیعت
۴۱۰	حکمت در پرندگان
۴۱۱	حکمت بینایی

۴۱۱	زمین و حکمت
۴۱۲	حکیم و دانشمندان
۴۱۳	حکمت و لزوم اعزام پیامبران
۴۱۴	موسی و حکمت
۴۱۴	چشمه های حکمت
۴۱۵	فضیلت علم حکمت
۴۱۵	منفعت علم حکمت
۴۱۶	استقلال حکمت
۴۱۶	حکمت و انطباق با علوم
۴۱۶	نور حکمت و سخنان حکمت آمیز
۴۱۷	موعظه هایی از قرآن
۴۱۷	نمونه حکمت لقمان
۴۱۸	نظر علی علیه السلام در باره موعظه گر
۴۱۸	موعظه علی علیه السلام
۴۱۹	حجاب بین موعظه و انسان
۴۱۹	نمونه های حکمت خدا در قرآن
۴۲۰	موعظه خداوند در قرآن

گفتار هجدهم: تقوی در نهج البلاغه

۴۲۲	متن
۴۲۳	تقوا مصونیت است
۴۲۵	تعهد متقابل
۴۲۵	شرح
۴۲۶	تعریف تقوا
۴۲۷	تقوا در نهج البلاغه
۴۴۱	حکمت ها و نامه ها
۴۴۲	مصادر نامه که در باب تربیت به امام حسن نوشته اند
۴۴۴	سفارشات از آن حضرت در مورد تقوا و بیداری دل
۴۴۵	تقوا در قرآن

۴۴۷	تقوا، وسیله در امان ماندن از نیرنگ دشمنان.....
۴۴۸	ویژگی های تقوا پیشه گان.....
۴۴۸	سه وظیفه مهم تقوا پیشه گان.....
۴۴۹	سرنوشت و مسیر نهایی پرهیزکاران.....
۴۴۹	مراتب تقوا.....
۴۵۰	تقوا در برابر فجور.....
۴۵۱	جایگاه تقوا در وجود انسان.....
۴۵۲	تقوا، بستر بهره برداری از قرآن.....
۴۵۳	تقوا، سبب گشایش کارها.....
۴۵۳	تقوا، بهترین توشه مسافر الی الله.....
۴۵۴	تقوا، سبب قبولی اعمال.....
۴۵۵	تقوا از دیدگاه شهید مطهری.....
۴۵۵	تقوا.....
۴۵۸	بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مسئولان نظام.....
۴۶۲	تقوا و روابط اجتماعی مردم.....
۴۶۴	مراتب تقوا.....
۴۶۴	حقیقت تقوا.....
۴۶۵	ترس از خدا.....
۴۶۶	تقوا تنها معیار ارزش.....
۴۶۶	اهمیت تقوا از دیدگاه امام علی (ع).....
۴۶۷	آثار تقوا.....
۴۶۷	روشن بینی.....
۴۶۸	رهایی از تنگناها.....
۴۶۸	ویژگی های پرهیزگاران.....
۴۶۸	اخلاق الهی پارسایان.....
۴۶۹	اخلاق فردی پارسایان.....
۴۷۰	اخلاق اجتماعی پارسایان.....
۴۷۰	پرهیزکاری و عمل.....
۴۷۱	سفارش به پرهیزکاری.....

گفتار نوزدهم: زهد و پارسایی در نهج البلاغه

متن.....	۴۷۵
زهد اسلامی و رهبانیت مسیحی.....	۴۷۷
دو پرسش.....	۴۷۸
سه اصل یا سه پایه زهد اسلامی.....	۴۸۰
زاهد و راهب.....	۴۸۱
شرح.....	۴۸۲
معنای زهد.....	۴۸۲
اهمیت زهد.....	۴۸۵
درجات زهد.....	۴۸۶
اقسام زهد.....	۴۸۷
زهد در کلام امیرالمؤمنین علیه السلام	۴۸۸
زاهد حقیقی کیست؟.....	۴۸۹
آیا در آیات و روایات هم زهد به همین معناست؟.....	۴۹۰
راه‌های علمی و عملی تحصیل زهد.....	۴۹۰
راه‌های علمی تحصیل زهد.....	۴۹۱
فایده و نتایج.....	۴۹۲

گفتار بیستم: منافق در نهج البلاغه

شرح.....	۴۹۵
ادامه بحث منافقین از تفسیر المیزان.....	۵۰۶

گفتار بیست و یکم: شهادت در نهج البلاغه

شرح.....	۵۱۳
شهادت.....	۵۱۵
ارزش شهید و شهادت در اجتماع.....	۵۱۷
قداست شهید در قرآن.....	۴۷۹
نشاط شهید.....	۵۱۸
مژده به شهیدان در قرآن.....	۵۲۱
دست‌نوشته‌ای از شهید آوینی.....	۵۲۲

گفتار بیست و دوم: ارزش علم و تحقیق از دیدگاه امیرمؤمنان علیه السلام در نهج البلاغه

۵۲۵	شرح
۵۲۵	الف) عمل به علم
۵۲۵	۱) عالم بی عمل به چه ماند؟
۵۲۶	۲) علم با عمل
۵۲۶	۳) پست ترین و ارجمندترین دانش
۵۲۷	ب) اهمیت علم
۵۲۸	۱) بالاترین شرافت
۵۲۸	۲) بسته شدن تحصیل
۵۲۸	۳) میراث ارجمند
۵۲۸	۴) ارزش انسان
۵۲۹	ج) فواید علم
۵۲۹	۱) بستن راه هرگونه عذر
۵۲۹	۲) مایه زندگانی و باعث مرگ
۵۲۹	۳) موجب هراس از مرگ
۵۳۰	د) علمی را که نمی دانی مگو!
۵۳۰	نمی دانی لب مگشا!
۵۳۱	هـ) دانشی که خیری در آن نیست
۵۳۱	۱) دانش مضر
۵۳۱	۲) دانش شنیدنی همراه دانش فطری
۵۳۱	و) دانش بهتر از مال
۵۳۲	۱) خیر واقعی
۵۳۲	۲) عالم زنده است گرچه بمیرد
۵۳۳	۳) علم برتر از ثروت
۵۳۳	ز) بی نصیبان از علم
۵۳۴	نادانی دشمن آدمی
۵۳۴	ح) بذل علم
۵۳۴	تعهد آموزش

۵۳۵	 (ط) هر چه علم اندوزی بیشتر، بهتر
۵۳۵	 (۱) دو گرسنه‌ای که سیر نمی‌شوند
۵۳۵	 (۲) ظرف علم
۵۳۶	 (ک) پرسش علم
۵۳۶	 (۱) ارزش پرسش و پاسخ
۵۳۷	 (۲) ندانستن عیب نیست
۵۳۷	 (۳) پرسید پیش از آن که نیاید!
۵۳۷	 (ل) مقام دانشجو و دانشمند

گفتار بیست و سوم: عوامل جاذبه و دافعه اولیای الهی در نهج البلاغه

۵۴۳	 شرح
۵۴۴	 عوامل جاذبه و دافعه اولیای الهی
۵۴۷	 نیروی دافعه علی - دشمن‌سازی علی
۵۵۰	 واقع‌بینی در مشاوره نظامی

گفتار بیست و چهارم: دعا و نیایش در نهج البلاغه

۵۵۵	 متن
۵۵۵	 شب‌زنده‌داری‌ها
۵۵۶	 واردات قلبی
۵۵۹	 گناه‌زدایی
۵۵۹	 درمان اخلاقی
۵۶۰	 انس و لذت
۵۶۱	 شرح
۵۶۱	 معنی دعا
۵۶۱	 روحانیت دعا
۵۶۲	 مرده خدای مهربان به بندگان
۵۶۲	 حالات دعا
۵۶۲	 شرایط قبولی دعا
۵۶۳	 دعا از دیدگاه امام خمینی ره

۵۶۴	دوری اهل دنیا از لذت عبادت.....
۵۶۴	دعا بعد از نماز.....
۵۶۵	لیک بنده من.....
۵۶۵	خداوند دعا کنندگان را دوست می دارد.....
۵۶۶	خداوند از این بنده حیاء می کند.....
۵۶۶	دعا در این پنج وقت مستجاب می شود.....
۵۶۷	خداوند ناله بنده اش را دوست دارد.....
۵۶۷	بهترین عبادت ها.....
۵۶۷	دلایل مستجاب نشدن دعا های ما.....
۵۶۸	عابدترین مردم.....
۵۶۸	دعا بلاء را برطرف می کند.....
۵۶۹	به راه استجاب دعا توجه کنیم.....
۵۶۹	از دعا کردن خسته نشویم.....
۵۷۰	عابد کیست؟ و عابد تر کیست؟.....
۵۷۰	ستایش و ثناء پیش از دعا.....
۵۷۱	دعا را با این جمله ختم کنیم.....
۵۷۱	پنج کسند که دعای شان مستجاب نمی شود.....
۵۷۱	دعای حضرت زهرا علیها السلام
۵۷۲	زهرا علیها السلام عابدترین مردم.....
۵۷۲	عابد و دعای او.....
۵۷۳	دعا از دیدگاه دانشمندان.....
۵۷۳	ثواب دعای پنهانی.....
۵۷۴	اجتماع کردن در وقت دعا.....
۵۷۴	ذکر یای پیغمبر بوسیله دعا دارای فرزند شد.....
۵۷۵	شرایط دعا و استجاب آن.....
۵۷۵	ایوب پیغمبر از رنج بوسیله دعا نجات پیدا کرد.....
۵۷۵	اگر دعای تان مستجاب شد.....
۵۷۶	اگر دعای تان مستجاب نشد.....
۵۷۶	شیوا و دلشین بودن دعا.....

- ۵۷۶ دعای کمیل و استجاب دعا.
- ۵۷۷ حضرت علی علیه السلام و دعا.
- ۵۷۸ سخنان ائمه معصومین علیهم السلام راجع به دعا.

گفتار بیست و پنجم: آسیب‌شناسی تربیت دینی در نهج البلاغه

- ۵۸۳ شرح.
- ۵۸۳ دین فرمان الهی.
- ۵۸۴ پیوند دین و عقل.
- ۵۸۵ اهمیت تربیت دینی.
- ۵۸۶ اهمیت شناخت.
- ۵۸۷ علائم آسیب‌مندی تربیت دینی.
- ۵۸۷ (۱) تردید در آموزه‌ها و اعتقادات دینی.
- ۵۸۸ (۲) تهاون یا سستی در انجام تکالیف دینی.
- ۵۸۹ اهمیت آسیب‌شناسی.
- ۵۸۹ (۳) عدم پابندی به هنجارهای اخلاقی.
- ۵۹۰ علل آسیب‌زا در تربیت دینی.
- ۵۹۰ زمینه‌های شخصی و شخصیتی.
- ۵۹۱ الف) هوا و هوس و امیال نفسانی.
- ۵۹۱ ب) اخلاق فاسد.
- ۵۹۴ ج) پیش‌زمینه‌های ارثی نامناسب.
- ۵۹۶ سستی در تربیت نسل نوپای جامعه.
- ۵۹۷ د) رفیقان ناباب.
- ۵۹۷ زمینه‌های رنگ‌گرفته از دوستان ناباب و مشکل تداوم ارتباط‌های ناصالح.
- ۵۹۹ زمینه‌های نامناسب اجتماعی، اقتصادی و سیاسی (عوامل خارجی).
- ۵۹۹ رواج فرهنگ دنیا‌گرایی در جامعه.
- ۵۹۹ کوتاهی عالمان در ترویج دین.
- ۶۰۱ تبلیغات منفی.

کلمه نخست

کتاب نهج البلاغه که نازلۀ روح قدسی سید الاوصیاء، امیرالمؤمنین، علی بن ابی طالب علیه السلام و رشحہ‌ای از رشحات پیام آن شخصیت بی‌بدیل، در سال‌های پایانی عمر اوست در میان جوامع روانی و منابع حدیثی فریقین، تالّو و درخشش ویژه‌ای دارد.

این گنجینه بی‌بدیل که قدحی است از اقیانوس بیکران دانش و حکمت آن خزینة العلم الہی که برای ارایہ مناهج سعادت و کمال و طرق صحیح فلاح و رستگاری و عالی‌ترین آموزہ برای خفتگان در بستر منیت و جاہلان و غافلان گرفتار آمده در حجاب نفس و خودخواهی و رهائی از زندان طبایع و شهوات و... که از کوثر لبان مبارک آن معدن علوم نامتناهی علیم مطلق و آن عبد محبوب خدا تراوید و چونان دُرّواری‌هایی ثمین و ذقیمت، در کویر تشنه و سوخته تشنگان حقیقت باریده است، بهترین نسخه سعادت و عالی‌ترین معجون شفابخش است که برای علاج دردها و شفای بیماری‌های دل به بشریت ارزانی شد.

کتاب سیری در نهج البلاغه استاد فرزانه، علامہ شهید مرتضی مطهری رحمۃ اللہ علیہ گشایش پنجرہ‌ای است به دنیای زیبا و جذّاب نهج البلاغه که برای نوسفران به وادی نور می‌تواند مدخل و معبر مناسبی باشد.

این مجموعه ارزشمند با عنوان «نگاهی نو به سیری در نهج البلاغه» که به معرفی منابع و مآخذ و شرح موجز کتاب سیری در نهج البلاغه متفکر شهید، استاد مطهری پرداخته و توسط فاضل أرجمند، جناب حجت الاسلام دکتر سید فرج الله موسوی زیر نظر اینجانب تدوین و نگارش یافته و برای استفاده عموم بویژه محققان و پژوهشگران به زیور طبع آراسته شد، به نوبه خود گامی است برای آشنایی عمیق تر و دقیق تر کلمات عرشی امیر بیان که امید است نگارنده در تدوین و ساماندهی آن، مصیب و خوانندگان نکته سنج و تشنه حکمت علوی در مطالعه آن مأجور و مثاب باشند. والحمد لله رب العالمین.

حسین ابراهیمی

رئیس مرکز رسیدگی به امور مساجد

سخن ناشر

راز بگشا ای علی مرتضی ای پس از سوء القضا حسن القضاء

ای علی که جمله عقل و دیده‌ای شمه‌ای واگو از آنچه دیده‌ای

نهج البلاغه مجموعه‌ای گران بها از خطبه‌ها، نامه‌ها و کلمات قصار امیر یگانه اقلیم لفظ و معنی، امیر المؤمنین علی بن ابیطالب علیه السلام است. سخنان حکیمانه و خردمندانه‌ای که جویندگان علم و کمال را شیفته و مسحور خود ساخته است.

نهج البلاغه همچون صاحب آن که شخصیتی جامع و دارای ابعاد گوناگون است، اقیانوسی پهناور از علوم و معارف است. بزرگان تاریخ بشر، خردمندانی بوده‌اند که از جنگ و رزم بی اطلاع بوده‌اند یا جنگاوران و پیکارگرانی که از سخنوری بی بهره، یا پارسایانی بوده‌اند از سیاست بی بهره یا سیاستمدارانی از راستی و درستی به دور، اما صاحب نهج البلاغه به گواهی جمله به جمله و کلمه به کلمه آن در همه آفاق فکر و عمل، زبده و خیره و کارشناس است. آنگاه که بر منبر می‌رود چونان خطیب و سخنوری بی بدیل است؛ آنگاه که فرمان می‌راند، حاکمی عادل است، آنگاه که در صحنه نبرد حاضر می‌شود، جنگجویی شجاع و فرماندهی دلاور است، آنگاه که بر کرسی تدریس می‌نشیند، معلمی تواناست، آنگاه که از زهد و تقوی سخن می‌راند، خود زاهدی رسته از تعلقات است، آنگاه که در نقش یک پدر ظاهر می‌شود، پدری مهربان و پر عاطفه است و آنگاه...؛ و کلام او به حق «دون کلام خالق و فوق کلام مخلوق» است. سخنان او که مستند به آیات نورانی قرآن و حدیث و سنت نبوی است دارای اصطلاحات و کلمات بدیع و کنایه‌ها و مجازهای بلند، و استعاره‌ها و تشبیه‌های زیباست. اما با این حال،

سخن و کلام او نیز مانند خودش حتی در بین علاقه‌مندان و پیروانش مظلوم و مهجور است. همان‌گونه که قرآن نیز در بین مسلمانان مهجور است. نهضتی عظیم و تلاشی وسیع لازم است تا نهج البلاغه را از غربت و مهجوریت خارج سازد. نهج البلاغه نه فقط راه روشن و آشکار بلاغت، که راه و رسم روشن و آشکار علم، حکمت، سیاست و کشورداری، تعلیم و تعلم، اداره خانواده و... است و لازم است که در ابعاد مختلف این منبع عظیم تتبع و تحقیق صورت گیرد. اگرچه در سال‌های اخیر، تلاش‌هایی در این زمینه صورت گرفته است ولی حق علی‌الیه و نهج البلاغه ایشان ادا نشده است. یکی از این تلاش‌ها، اثر ماندگار استاد شهید آیت‌الله مرتضی مطهری تحت عنوان «سیری در نهج البلاغه» است که اندیشمند گرامی حجت‌الاسلام دکتر سید فرج‌الله موسوی نیز با زحمتی قابل تقدیر زیر نظر حجت‌الاسلام والمسلمین حاج شیخ حسین ابراهیمی این اثر ماندگار را تشریح نموده است.

مؤسسه فرهنگی ثقلین که نشر فرهنگ و معارف ثقلین را وجهه همت خود قرار داده است امیدوار است که نشر این اثر، گامی در جهت رفع مهجوریت از ثقل کبیر - اهل بیت (علیهم‌السلام) - باشد و مرضی خداوند متعال قرار گیرد. ان شاء الله

مؤسسه فرهنگی ثقلین